

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีนักเรียน
ชาวเขาเผ่าม้ง ในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดเรียงลำดับการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของงานวิชาการและการบริหารงานวิชาการ
 - 1.2 ความสำคัญของงานวิชาการ
 - 1.3 ขอบข่ายของงานวิชาการ
 - 1.4 ความหมายการบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management)
 - 1.5 การบริหารงานวิชาการอย่างโดยใช้กระบวนการ PDCA
2. บริบทของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง
 - 2.1 ประวัติของชาวเขาเผ่าม้ง
 - 2.2 สถานศึกษาที่มีนักเรียนเป็นชาวเขาเผ่าม้ง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดทางการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของงานวิชาการและการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของงานวิชาการและการบริหารงานวิชาการสามารถแยกกล่าวได้ 2 ประการ
คือความหมายของงานวิชาการ และลักษณะการบริหารงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติดังรายละเอียด
ดังนี้ประการที่หนึ่ง กล่าวถึงความหมายของงานวิชาการ ซึ่งได้รวบรวมมาจากทัศนะของนักวิชาการ
ด้านการบริหารการศึกษาที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551, หน้า 48) ได้กล่าวถึงงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ คือ
งานที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย

หรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลประเมินผล การประกันคุณภาพ รวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ

รัตนา อนันตชาติ (2552, หน้า 12) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวางแผนปรับปรุงด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการสอนการวัดผล และการประเมินการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากการนำเสนอทัศนะของนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปความหมายของงานวิชาการได้ว่า งานวิชาการ คือ งานที่เป็นหัวใจของสถานศึกษาหรือโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยงานย่อยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา และงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการให้บรรลุผลสำเร็จและยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการได้รับการศึกษาอันเป็นเป้าหมายของสถานศึกษา ลักษณะของงานวิชาการไปสู่การปฏิบัติที่เรียกว่าการบริหารงานวิชาการ ซึ่งนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550, หน้า 29-30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน หากมองการบริหารงานในด้านการงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่ผลงานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา เป็นต้น การบริหารงานวิชาการจึงหมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีกิจกรรม ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภท ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิด

พลวัตอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

งานวิชาการและการบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการบริหาร การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาซึ่งงานวิชาการเป็นภารกิจที่ต้องทำ ส่วนการบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุไปตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ จึงสามารถสรุปเกี่ยวกับงานวิชาการและการบริหารงาน วิชาการได้ว่า งานวิชาการเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำ โดยจะกระทำกับภารกิจนั้นอย่างไรให้ลุล่วง ไปด้วยดี บังเกิดทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของงาน สิ่งนั้นคือ การบริหารงาน วิชาการ

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551, หน้า 22) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการ ที่สำคัญๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารเพื่อนำไปสู่ ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิต และกระบวนการเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของ สังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การควบคุม คุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการ บริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนา ในงานวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ วิชาการโดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3 - Es) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด

3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด ไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุง แก้ไขได้การมีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่างๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outcome) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ เพิ่มขึ้นรวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันคือมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 ประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนทางวิชาการจึงต้องคำนึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

4. หลักความเป็นวิชาการ (Academics) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผล 28 ประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์

ความสำคัญของงานวิชาการ

ความสำคัญของงานวิชาการได้มีนักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอไว้ ดังนี้ สมกิต บุญยะ โปธิ์ (2550, หน้า 15) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารโรงเรียน เปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียนมาตรฐาน และคุณภาพของโรงเรียนมักจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถของนักเรียน การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนที่จะต้องให้ความสนใจและใช้เวลาในการบริหารให้มากกว่างานอื่นๆ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม
2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมากปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย
3. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในรูปของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของ โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณงานด้านวิชาการ
4. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

5. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าวมาอาจสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของ สถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของ โรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร

ขอบข่ายของงานวิชาการ

ขอบข่าย หมายถึง ขอบเขต ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Scope คือ การกำหนดกรอบของการทำงานให้อยู่ในวงจำกัด เพื่อส่งผลให้งานที่ดำเนินการนั้นมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ก่อให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลพร้อมทั้งผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงาน สำหรับขอบข่ายของงานวิชาการมีท่านผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้ ดังนี้

ปรียาพร วงศ์ อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3-4) ได้เสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ
 - 1.2 โครงการสอน
 - 1.3 บันทึกการสอน
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - 2.1 การจัดตารางสอน
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน
 - 2.4 การจัดแบบเรียน
 - 2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 2.6 การฝึกงาน

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด

3.3 การนิเทศการสอน

3.4 การวัดและประเมินผล

จึงเห็นได้ว่า งานบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง ล้วนเป็นงานที่ต้องเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นอย่างราบรื่น ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับให้มากที่สุด ในขณะที่นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน และนักการศึกษา อีกหลายท่าน ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 32-34) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการออกเป็น 12 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่น

1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานะสภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย รวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

1.4 นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร

1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.7 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ และนักการศึกษาอีกหลายท่านที่ได้ให้ทัศนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

ฉันท ชาติทอง (2551, หน้า 67) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นการวางแผนการประเมินผลให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ว่าได้บรรลุตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์จริงหรือไม่ เพื่อผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะได้รู้ และคิดแก้ไขปรับปรุงต่อไป ดังนั้นหลักสูตรที่ดี และเหมาะสมจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองของประเทศตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีต่างๆ

ทาบ (Taba, 1962, p. 10) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเอกสารที่เขียนขึ้น โดยประกอบด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวินิจฉัย (Diagnosis) และตัดสินใจ (Decision) เกี่ยวกับองค์ประกอบเหล่านั้น การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนรวมทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of needs) การศึกษาความต้องการ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ผู้พัฒนาหลักสูตร (ครู) จะต้องวินิจฉัยประสบการณ์ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเพื่อกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Formulation of objectives) เมื่อทราบความต้องการของผู้เรียนหรือของสังคมแล้ว ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งจะใช้กำหนดเนื้อหาว่าจะมีความเฉพาะเจาะจงเพียงใดและวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การเลือกเนื้อหา (Selection of content) ผู้พัฒนาหลักสูตรเลือกเนื้อหา สาระที่จะนำมาให้ผู้เรียนศึกษาโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่เลือกมานั้นจะต้องมีความตรง (Validity) ตามวัตถุประสงค์และมีนัยสำคัญ (Significance) ต่อผู้เรียน

4. การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา (Organization of content) เนื้อหาที่คัดเลือกมาได้ นั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องนำมาจัดเรียงลำดับ (Sequence) โดยใช้เกณฑ์หรือระบบ บางอย่าง ทั้งยังจะต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงและการเน้น (Focus) ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ที่จะสอนและระดับของผู้เรียน

5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences)

ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องพิจารณาเรื่องของการจัดเรียงลำดับประสบการณ์ และจะต้องเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

6. การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of learning experiences)

การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์การสอนที่สำคัญคือการพัฒนากระบวนการสร้างมโนทัศน์ (Strategic of concept attainment) และคำนึงถึงคำถามสำคัญ ได้แก่ จะทำอะไรให้เนื้อหาสาระสอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน และจะอย่างไรให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. การวินิจฉัยว่าสิ่งที่จะประเมินคืออะไรและจะใช้วิธีการและเครื่องมือใด

ในการประเมิน (Determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it)

นักหลักสูตรจะต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยจะต้องตอบคำถามว่า จะประเมินคุณภาพของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้อย่างไรและจะใช้เครื่องมือและวิธีการใดในการประเมิน

ตามแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá ข้างต้น จะเห็นได้ว่าเธอได้ให้ความสำคัญกับครูหรือผู้สอนว่าจะต้องเป็นผู้ที่พัฒนาหลักสูตรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักสูตรต้องออกแบบโดยผู้ใช้และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 7 ขั้นตอน เป็นรูปแบบการพัฒนาจากรากหญ้า (Grass-roots model) ซึ่งแตกต่างจาก Tyler ที่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน หน้าที่หลักของครูตามแนวคิดของ Tabá คือ ผู้จัดการเนื้อหาและมโนทัศน์ความรู้ต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนและหลักสูตรจะต้องสร้างขึ้นจากภายในชั้นเรียน ก่อนที่จะพัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ประเด็นการเรียนรู้และข้อควรพิจารณาในประเด็นนี้ก็คือ ในฐานะที่เราเป็นครูภาษาไทย เราได้มีส่วนในการจัดการมโนทัศน์ความรู้ต่างๆ ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมากน้อยเพียงใด เราได้ใช้นักเรียนในห้องเรียนของเราเป็นฐานในการสร้างหลักสูตรภาษาไทยอย่างไร หรือเราเป็นแต่เพียงกลไกการถ่ายทอดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรของผู้บังคับบัญชาใช้หรือไม่ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วหลักสูตรคือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ประสบการณ์ที่มีความหมายย่อมเกิดจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มี “ความหมาย” ต่อผู้เรียน ซึ่งจัดการโดยครู มิใช่เป็นแต่เพียงสาระการเรียนรู้ที่แห้งแล้งดังเช่นการสอนตามหนังสือเรียน ที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งมวล

โอลิวา (Oliva, 1992, pp. 171-175) ได้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร โดยขยายความคิดของตนเอง จากที่ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไว้เมื่อปี ค.ศ. 1976 ไว้แล้ว กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา ได้เสนอองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ปรัชญาและหลักจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งเป้าหมายนี้เป็นความเชื่อที่ได้มาจากต้องการของสังคมและผู้เรียน

2. วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และเนื้อหาวิชา
3. กำหนดจุดหมายของหลักสูตร
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
5. จัดโครงสร้างของหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้
6. กำหนดจุดหมายของการเรียนการสอน
7. กำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน
8. เลือกยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอน
9. เลือกวิธีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน
10. นำยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนไปใช้
11. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนไปใช้
12. ประเมินผลหลักสูตร

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า แนวคิดของนักเรียนศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนั้นเห็นว่าเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบเป็นวงจรเชื่อมโยง

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551, หน้า 59-60) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นด้วยความจำเป็น ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งในปัจจุบันสืบเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปทำให้ส่งผลต่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย และเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ป็นสื่อทางการศึกษามีมากขึ้น จึงทำให้ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ

2. ปรัชญาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ทำให้การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่น จากการยึดครูเป็นศูนย์กลางต้องเปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนรู้ อาศัยประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียน

ได้ปฏิบัติ ทดลอง ฝึกงาน และเน้นกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเองมากขึ้น ให้เรียนรู้
อย่างหลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรยังมีความจำเป็นเพิ่มขึ้น

3. ความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันผู้เรียนต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่มี
ความหมายกับตนเองมากขึ้น การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความอยู่รอดและความสงบสุขของ
ชีวิตการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องมีการ
พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

4. ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เป็นความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึง
สภาพของสังคมและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้เรียนในชุมชน เพื่อเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน
สังคมได้ โดยไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม รู้จักรับผิดชอบ รู้ จักหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม
การจัดหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
เช่นเดียวกัน

5. การพัฒนากระบวนการและรูปแบบทางการศึกษาทำให้การจัดเนื้อหา
วิธีการสอน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผลต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น การจัดการศึกษา
ทางไกลการศึกษาด้วยตนเอง การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน
การศึกษาด้วยกระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น การปรับปรุงเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของหลักสูตร
การกำหนดวิธีการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลย่อมต้องการพัฒนาหลักสูตรให้มี
คุณภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปรับปรุง
จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ทาบา (Taba, 1962, อ้างถึงใน ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2551, หน้า 60)
ได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

1. สสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นทางสังคม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ ที่ครูต้องนำมาสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
ตรงกับ ความต้องการและความจำเป็นของสังคม และเนื้อหานั้นตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและ
ปรับปรุงเนื้อหา
4. คัดเลือกประสบการณ์ เรียนรู้ มาเสริมเนื้อหาให้สมบูรณ์ และตรงตาม
วัตถุประสงค์
5. นำไปทดลองใช้
6. ประเมินผลการใช้หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยการประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้เป็นเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน
2. สร้างเครื่องมือและคัดเลือกวิธีที่เหมาะสม
3. เก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น
4. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
5. แปลผลและอภิปรายผลการประเมินเพื่อพัฒนาต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับ แต่ง เสริม เติม ต่อ หรือการดำเนินงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารจะต้อง สนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดหาคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามา บริการแก่ครู ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียน ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลัก และ สำคัญยิ่งของบุคลากรทางการศึกษา

ธเนศ ขำเกิด (2550, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าความสำคัญของการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวเนื้อหาแต่อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ (Process) เป็นการเรียนรู้วิธีที่เรียน (Learn how to learn) และคุณลักษณะของบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่เป็นผลผลิตจากกระบวนการดังกล่าวคือ การเป็นบุคคลที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการ เรียนรู้ที่เป็นระบบ มีทักษะทางสังคมสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะการสื่อสาร มีทักษะในการแก้ปัญหาได้ในทุกสถานการณ์ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 34) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระ และ หน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง

การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสาน ความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อ ต่อการจัดการกระบวนการ เรียนรู้ และนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้น การนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน ร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความ เหมาะสม จากแนวปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารจะต้อง วางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ควบคุม กำกับให้การ จัด ตารางสอนของครู เป็นไปตามความเหมาะสมของครู มีการจัดเตรียมการสอนและบันทึกการสอนที่ เน้นนักเรียนเป็น สำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนทาโครงการและใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น และนักการศึกษาอีกหลายท่าน ที่ได้ให้ทัศนะในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนด หลักและวิธีการ ในการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 73)

กษมา วรวรรณ ณ อุทยา (2550, หน้า 57) ได้ให้ข้อเสนอแนะเอาไว้ว่า การจะพัฒนาคุณภาพของเด็กทุกคนได้ จำต้องเข้าใจและเข้าถึงศักยภาพของเด็ก โดยใช้วิธีเอกซเรย์ เด็กเป็นรายบุคคล เพื่อคัดกรองความรู้ ความสามารถ แล้วจึงจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เด็กฯ สนุกกับการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดในรูปแบบ เรียนปนเล่นมิใช่สอนวิชาการแบบเหมารวมว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพเท่ากันดังเช่นที่ผ่านมาในอดีต การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาเด็ก ได้เต็มตามศักยภาพ สำหรับเด็กเรียน

อ่อนจะได้ซ่อมเสริม ในขณะที่เด็กเรียนเก่งหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษก็จะได้เติมเต็มและต่อยอดให้โดดเด่นสู่ความเป็นเลิศ

ทิสนา แคมมณี (2550, หน้า 4-5) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนคือองค์ประกอบต่างๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการด้านกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อุ้บริหารโรงเรียนควรยึดหลักการจัดการเรียนการสอน ตามแนวของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง รู้จักการแก้ปัญหาต่างๆ โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติการสอนต้องเข้าใจ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตรที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติการสอนต้องพร้อมที่จะปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของโรงเรียน และนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

3. การวัดผล การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางวิชาการที่จะทำให้ทราบว่าผลการดำเนินการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา มีอุปสรรค มีข้อบกพร่อง และมีข้อจำกัดในเรื่องใดอย่างไร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในด้าน การวัดผลและ ประเมินผล ดังนี้

3.1 กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จากแนวทางในการปฏิบัติในด้านการวัดผลประเมินผล ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้บริหาร จะต้องดำเนินการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครู

และฝ่ายวิชาการ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตาม แนวทางของ หลักสูตร วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง จัดประชุมอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการ สร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และควบคุมติดตามการประเมินผลและ นำผลการประเมิน มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญและความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูจะต้อง มีความรู้เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมีนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ดังนี้

สุกัน เทียนทอง (2550, หน้า 29) ได้กล่าวถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพ ให้ครูมีความเป็นผู้นำ ทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และให้สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้อ ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดให้นำการวิจัยมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ ดังนี้

1. การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทำวิจัย เพื่อใช้ กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถวิจัยในเรื่องที่สนใจหรือต้องการหา ความรู้หรือต้องการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด ฝึกการ วางแผน ฝึกการดำเนินงานและฝึกหาเหตุผลในการตอบปัญหา โดยผสมผสานองค์ความรู้แบบ บูรณาการเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

2. การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้สอนสามารถทำวิจัย เพื่อพัฒนาการ เรียนรู้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้สอนสามารถทำวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่ คุณภาพการเรียนรู้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ ออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการ เรียนรู้ ทดลองใช้ในวัตกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการใช้ในวัตกรรมการนั้นๆ และผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการใช้เทคนิค วิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนจากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ดำเนินการตามแนวทางที่เลือก และสรุปผลการแก้ไขปัญหานั้นเป็นการฝึกทักษะฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการจากการเผชิญสถานการณ์จริง และปรับประยุกต์มวลประสบการณ์มาใช้กับปัญหา

3. การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งให้ผู้บริหารทำการวิจัยและนำผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งจัดทำนโยบายและวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่นำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นการแก้ปัญหาและ/หรือพัฒนางานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยอาศัยกระบวนการวิจัยในการดำเนินงานทั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญที่อยู่ที่การเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียนให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับ

สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2556, อ้างถึงใน สุภัทรา เอื้อวงศ์, 2554) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง คือ

1. งานวิจัยเป็นงานเสริมงานหลัก โดยงานหลักคือการสอนของผู้สอน เพราะงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จะต้องเกิดควบคู่กับการเรียนการสอนเสมอ
2. เป็นการวิจัยตามสภาพความจริง ปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และต้องการแก้ไข
3. เป็นการสอดแทรกให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
4. งานวิจัยที่ทำนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ ผู้ทำต้องนึกถึงประโยชน์หรือคุณค่าต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. การทำวิจัยเป็นสิ่งที่ตระหนักรู้ โดยอาจารย์ผู้สอนเอง ด้วยความรู้สึกห่วงใยต่อนักศึกษา ประารถนาที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน
6. สิ่งสำคัญประการสุดท้าย และเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการวิจัย

เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จะสำเร็จมิใช่อยู่ที่ความคิดอย่างเดียว แต่อยู่ที่ การลงมือทำ สุดท้ายอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องจะเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าขาดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ขาดการดำเนินการ โดยใช้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดความคิดในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู อาจารย์เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมขึ้น และเป็นการดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์ที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของครู อาจารย์อย่างแท้จริง ซึ่งผลก็คือ คุณภาพของผู้เรียนนั่นเอง

กระบวนการขั้นตอนในการทำวิจัยในชั้นเรียนในครั้งนี้จะนำเสนอใน 3 ส่วนคือ ส่วนของขั้นตอนการวิจัย ส่วนของการออกแบบการวิจัยและองค์ประกอบของรายงานการวิจัยและ ส่วนของการเขียนรายงานการวิจัยนี้ต่อผลงานของครูผู้สอนและ โดยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

ในชั้นเรียนสามารถทำได้หลายวิธีการ ซึ่งทุกวิธีการล้วนอยู่บนพื้นฐานกระบวนการ ซึ่งจะขอ
นำเสนอตามลำดับดังนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ผู้เขียนขอแนะนำตัวอย่างขั้นตอนการวิจัยจาก
นักวิชาการ 2 ท่านดังนี้

ฟรีแมน (Freeman, 1998, อ้างถึงใน สุชาติณี บุญญาพิทักษ์, 2554)

ได้อธิบายขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็น 6 ขั้นตอนอันประกอบด้วย

1. ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น
2. กำหนดคำถามวิจัย
3. รวบรวมข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูล
5. ทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น
6. เผยแพร่ข้อค้นพบ

ส่วน วิจิต สุรัตน์เรืองชัย (2552, หน้า 42) ได้กล่าวถึงขั้นตอนเฉพาะของ
การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยกล่าวถึงขั้นปฏิบัติจริงที่ปรับจากขั้นตอนทั่วไป เป็น 7 ขั้น
ดังนี้

1. กำหนดปัญหา - ประเด็นปัญหา
2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น - บรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา
3. วางแผนปฏิบัติ - กำหนดทางเลือกหลากหลาย
4. ปฏิบัติตามแผน
5. สังเกตผล
6. สรุปผล
7. สะท้อนผล

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดปัญหา

จุดเริ่มของการวิจัยเชิงปฏิบัติ คือกำหนดแนวคิดให้ได้ว่ามีปัญหอะไร
ที่ต้องการแก้ไข หรือประเด็นใดที่ต้องการพัฒนา โดยเริ่มจากการสำรวจสภาพทั่วไปของการเรียน
การสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่ามีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขกว้างๆ
จากนั้นพิจารณาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไรเป็นปัญหาสำคัญหรือไม่ แก้ไขได้หรือไม่
ปัญหาที่กำหนดนั้นอาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองเพียงคนเดียว หรือเป็นปัญหาร่วมของกลุ่มก็ได้
เทคนิคในการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนคือ พยายามกำหนดแยกเป็น 2 ประเด็น

1.1 ประเด็นปัญหา ได้แก่ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน

ตัวอย่างเช่น

- 1.1.1 ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อย
- 1.1.2 ปัญหานักเรียนไม่ส่งการบ้าน
- 1.1.3 ปัญหานักเรียนคิดไตร่ตรองไม่เป็น
- 1.1.4 ปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน
- 1.1.5 ปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว
- 1.1.6 ปัญหานักเรียนซึมเศร้า โดดเดี่ยวตนเอง
- 1.1.7 ปัญหานักเรียนไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์
- 1.1.8 ปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยต่ำ
- 1.1.9 ปัญหานักเรียนใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์
- 1.1.10 ฯลฯ

1.2 ประเด็นที่ต้องการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ สิ่งที่ต้องการแก้ไข

ปรับปรุงหรือพัฒนาให้เกิดขึ้น โดยคาดว่าเมื่อสิ่งนั้นเกิดขึ้นแล้วจะแก้ปัญหาก็ได้ ตัวอย่างเช่น

ประเด็นปัญหาทั้งหมดตาม ข้อ 1.1 สามารถกำหนดเป็นประเด็นที่ต้องการแก้ไข / ปรับปรุงได้ดังนี้

- 1.2.1 ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อย ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะขาดเรียนน้อยลง
- 1.2.2 ปัญหานักเรียนไม่ส่งการบ้าน ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะส่งการบ้านตรงเวลา
- 1.2.3 ปัญหานักเรียนคิดไตร่ตรองไม่เป็น ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะคิดเป็น
- 1.2.4 ปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะสนใจการเรียน
- 1.2.5 ปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวทำอย่างไรนักเรียนจึงจะมีพฤติกรรมไม่ก้าวร้าว
- 1.2.6 ปัญหานักเรียนซึมเศร้า โดดเดี่ยวตนเอง ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะร่าเริง เข้าสังคมปกติ
- 1.2.7 ปัญหานักเรียนไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์

1.2.8 ปัญหา นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยต่ำ
 ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น

1.2.9 ปัญหา นักเรียนใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ ทำอย่างไร
 นักเรียนจึงจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จะเห็นได้ว่าการกำหนดประเด็นที่ต้องการปรับปรุงหรือ
 พัฒนานี้ จะช่วยให้ครู มองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนว่าการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ทำเพื่ออะไร ผลที่จะ
 เกิดขึ้นคืออะไร แนวทาคำเนินการเป็นอย่างไร

2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นปัญหา เป็นการคิดพิจารณาทบทวน
 ค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อทำความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจนทุกแง่มุม โดยใช้วิธีการต่างๆ
 เพื่อบรรยายข้อเท็จจริงของปัญหาให้ได้มากที่สุด และเพื่ออธิบายว่าปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุใด
 ในขั้นนี้ต้องมีการตรวจสอบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา โดยมีการคาดเดาสาเหตุของปัญหาอย่างมี
 เหตุผลและมีการตรวจสอบสาเหตุที่คาดเดาด้วยวิธีการหลากหลาย โดยใช้ความรู้และประสบการณ์
 ในการสอนของตนเองและเพื่อนครูที่สังคมนานรวมทั้งขอคำแนะนำจากผู้รู้ ผู้มี
 ประสบการณ์ และศึกษาข้อมูลอื่นๆ ประกอบรายละเอียดของขั้นตอนที่ 2 มี ดังนี้

2.1 บรรยายข้อเท็จจริง โดยครูผู้สอนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
 กับปัญหาทั้งหมดอย่างละเอียด โดยใช้วิธีสังเกต สอบถามสัมภาษณ์ ศึกษาเอกสาร อดิชีวิตประวัติ
 ทะเบียนประวัติ ฯลฯ จากนั้นจดบันทึกข้อมูลทั้งหมด เช่น ตัวอย่างปัญหา นักเรียนไม่สนใจการเรียน
 ครูต้องศึกษาและบรรยายข้อเท็จจริงให้ได้ว่า

2.1.1 มีผู้ไม่สนใจการเรียนกี่คนใครบ้าง

2.1.2 ไม่สนใจการเรียนวันใดบ้าง ช่วงเวลาใด

2.1.3 ไม่สนใจการเรียนวิชาอะไร ใครเป็นผู้สอนในวิชานั้น

2.1.4 นักเรียนแต่ละคนที่ไม่สนใจการเรียนมีประวัติและข้อมูล

ส่วนตัวอย่างไร มีปัญหาส่วนตัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาอื่นๆ หรือไม่ ฯลฯ

2.2 อธิบายสาเหตุของปัญหา เมื่อครูเก็บข้อมูลข้อเท็จจริงได้มาก
 พอสมควรแล้วต้องพยายามหาสาเหตุให้ได้ว่าปัญหานั้นๆ เกิดจากสาเหตุใด ทั้งนี้ครูต้องใช้ความรู้
 ความ สามารถและความช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อนครู ศึกษานิเทศก์หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยกัน
 วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา มีขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

2.2.1 พิจารณาข้อเท็จจริงทุกแง่มุมได้แก่ ข้อมูลของนักเรียน
 รายบุคคลที่เก็บรวบรวมมาได้ ในขั้นตอนก่อน

2.2.2 ตั้งสมมุติฐาน (คาดเดาสาเหตุของปัญหาอย่างมีเหตุผล) วิธี
 พิจารณาอาจต้องใช้กลุ่มเพื่อนครูหรือผู้มีความรู้ช่วยกันพิจารณาและคาดเดาถึงสาเหตุ จากตัวอย่าง

อาจคาดเดาว่าสาเหตุสำคัญของการไม่สนใจการเรียน เนื่องมาจากพฤติกรรมการสอนของครูไม่น่าสนใจบรรยากาศการเรียนเลื่อยชา ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ไม่มีแรงจูงใจในการเรียน เป็นต้น

2.2.3 พิสูจน์สมมุติฐานนั้น โดยใช้วิธีการต่างๆ ส่วนใหญ่จะใช้การสังเกต สอบถามสัมภาษณ์ในชั้นเรียนจริง จากตัวอย่างปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน ครูผู้สอนต้องคอยสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างเรียนมอบหมายงานให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับตนเอง สนทนากับนักเรียนในเวลาว่าง สอบถามจาก เพื่อน เยี่ยมเยียนและสนทนากับผู้ปกครอง

2.2.4 สรุปสาเหตุของปัญหา เมื่อถึงขั้นตอนนี้แล้วครูน่าจะรู้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าคืออะไร ซึ่งสาเหตุของปัญหาของนักเรียนแต่ละรายอาจไม่เหมือนกันหรือเหมือนกันก็ได้ตัวอย่าง ปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียนนี้หลังจากพิสูจน์สมมุติฐานแล้วสรุปได้ว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนไม่สนใจการเรียน คือพฤติกรรมการสอนของครูไม่น่าสนใจบรรยากาศการเรียนเลื่อยชา ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. วางแผนปฏิบัติเป็นการกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมการปฏิบัติที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาตามสาเหตุของปัญหาที่พบในขั้นต้นก่อน วิธีการในขั้นนี้ส่วนมากจะเริ่มจากการคิดพิจารณาหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่น่าจะเป็นไปได้ให้มากที่สุดจากนั้นพิจารณาเปรียบเทียบแต่วิธี จนในที่สุดตัดสินใจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีผสมกันจากนั้นจึงกำหนดรายละเอียดของวิธีนั้นให้เป็นกิจกรรมที่ชัดเจนเป็นลำดับสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ควรกำหนดระยะเวลาไว้ด้วย จัดทำหรือเขียนเป็นแผนปฏิบัติการ รายละเอียดของการวางแผนปฏิบัติมีดังนี้

3.1 กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหลายวิธี

3.2 พิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดเพียง 1 วิธีหรือหลายวิธีผสมกัน

3.3 จัดทำแผนปฏิบัติการประกอบด้วย

3.3.1 หลักการและแนวคิด

3.3.2 วัตถุประสงค์ (สิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนา)

3.3.3 เป้าหมาย (เชิงปริมาณและคุณภาพ)

3.3.4 กิจกรรมการปฏิบัติ

3.3.5 ระยะเวลาที่ดำเนินการ

3.3.6 บุคลากรที่ต้องการ

3.3.7 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณที่ต้องใช้

3.3.8 แนวทางการวัดและประเมินผล

จากตัวอย่างปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียนเนื่องจากพฤติกรรมการสอนของครูไม่น่าสนใจ บรรยากาศการเรียนเฉื่อยชา อาจสามารถกำหนดวิธีการแก้ปัญหาไว้หลากหลาย ดังนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น
2. จัดทำบทเรียนสำเร็จรูปให้นักเรียนนำไปเรียนด้วยตนเอง
3. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนเข้าร่วม
4. เปลี่ยนวิธีสอนเป็นแบบเพื่อนสอนเพื่อน
5. ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย น่าสนใจเช่น คอมพิวเตอร์
6. ใช้การเสริมแรงในห้องเรียนด้วยการให้เบี้ยอัตรการ (Token)
7. กำหนดบทลงโทษผู้ที่ชอบขาดเรียนเกินกำหนดอย่างเด็ดขาดจากนั้น

ตัดสินใจเลือกวิธีที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดจากตัวอย่างเลือกสมมุติว่าเลือกใช้การเสริมแรงในห้องเรียนด้วยการให้เบี้ยอัตรการเพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจและเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยใช้วิธีนี้กับนักเรียนทั้งชั้น แต่สังเกตผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้นจากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาตามสาเหตุ

4. ปฏิบัติตามแผน

เป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในชั้นเรียนจริง นักเรียนจริง สภาพแวดล้อมจริงทำได้โดยครูผู้สอนยังคงดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ เพียงแต่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสอนของตนเองจากเดิมที่ไม่ค่อยสนใจนักเรียนเท่าใดนัก มาเป็นการให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแล และเสริมแรงตามแผนที่กำหนดไว้ จากตัวอย่างแผนจะเห็นได้ว่า วิธีการหลักที่จะนำไปใช้คือ เทคนิคการเสริมแรงด้วยการให้เบี้ยอัตรการ โดยคาดว่าเทคนิคดังกล่าวร่วมกับการสอนตามปกติอยู่แล้วนั้น จะส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน ขจัดความเบื่อหน่ายการเรียนของนักเรียน

5. สังเกตผล

เป็นการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน (การประเมินผล) โดยครูผู้ปฏิบัติเป็นผู้สังเกตเอง ขั้นตอนนี้ดำเนินการช่วงเดียวกับการปฏิบัติตามแผน คือ ปฏิบัติไปสังเกตผลไปใช้วิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น สังเกต สอบถามสัมภาษณ์ ตรวจสอบงาน (วิธีการเชิงคุณภาพ มักใช้ได้ ผลดี) เน้นการสังเกตผลที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงครอบคลุมทุกประเด็น ทั้งผลที่เกิดขึ้นและกระบวนการ การปฏิบัติของตนเอง พยายามบันทึกเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บรรยากาศ ผลที่เกิดขึ้น และข้อสังเกตต่างๆ ให้มากที่สุด จากนั้นสรุปผลที่เกิดขึ้นว่าแก้ปัญหาได้หรือไม่ จากตัวอย่างที่กล่าว

มานั้น จะเห็นได้ว่าวิธีการสังเกตที่น่าจะใช้ได้ผล คือ การสังเกตพฤติกรรมในระหว่างเรียน การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการถึงความรู้สึกความสนใจของนักเรียน เป็นต้น

6. สรุปผล

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตผลมาพิจารณาเปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาที่กำหนดเพื่อตัดสินใจว่าปัญหาได้รับการแก้ไขแล้วหรือไม่สมบูรณ์เพียงใด ยังมีปัญหาอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขต่อไป จากตัวอย่าง หากเวลาผ่านไป 1 เดือนความสนใจในการเรียนมากขึ้น แสดงว่าปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว แต่หากผลที่เกิดขึ้นยังไม่ชัดเจน อาจต้องเพิ่มเวลาการปฏิบัติในแผนให้มากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการสังเกตที่ทำเป็นระยะ ว่าสรุปผลได้หรือไม่

7. สะท้อนผล

เป็นการนำข้อสรุปและข้อสังเกตต่างๆ ไปใช้สำหรับปรับปรุงแก้ไขแผนต่อไป กรณีที่สรุปว่าปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข หรือประเด็นที่ต้องการพัฒนายังไม่เกิดขึ้น ให้ปรับปรุงแผนใหม่โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับ จากนั้นนำแผนไปปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะสำเร็จผล จึงเริ่มกระบวนการใหม่แก้ปัญหาใหม่ พัฒนาประเด็นใหม่ จากตัวอย่างเรื่องปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน หลังจากสรุปผลแล้ว หากแก้ปัญหาได้ก็ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอื่นๆ เกิดขึ้นมากมายที่จะต้องนำมาอภิปรายกัน เช่น แก้ปัญหาได้ถาวรหรือไม่ วิธีการนี้ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามหรือไม่ หรือถ้าแก้ไขไม่ได้ อาจต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแก้ไข

3.2 การออกแบบการวิจัยของครูการออกแบบการวิจัยของครูจำแนกได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ (สุชาสิณี บุญญาพิทักษ์, 2554)

3.2.1 วิจัยเพื่อทำความเข้าใจปัญหา สถานการณ์ ข้อเท็จจริง การวิจัยลักษณะนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในระดับชั้นเรียน เช่น ข้อมูลส่วนตัว ความคิดเห็น ความรู้สึกผู้เรียน หรืออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรบางตัวที่สนใจ อาทิ ความฉลาดทางอารมณ์กับความรับผิดชอบ เป็นต้น วิจัยกลุ่มนี้จึงมักปรากฏในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เชิงสหสัมพันธ์ การศึกษาเฉพาะกรณี นิเวศวิทยาในชั้นเรียน เป็นต้น

3.2.2 การวิจัยเชิงทดลองเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนา อาทิเช่น การวิจัยพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ประเภทวิธีการสอน และสื่อต่างๆ ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่การวิจัยเชิงวิชาการ ในลักษณะการวิจัยและพัฒนาได้ (Research and Development)

3.2.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ดำเนินการ โดยครูเพื่อแก้ปัญหาในกระบวนการปฏิบัติ (การสอน) ซึ่งต้องทำอย่างรวดเร็วเพื่อนำผลไปใช้ทันที มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน คือ วางแผน (Plan) นำแผนไปปฏิบัติ (Act)

สังเกต/เก็บข้อมูล (Observe) และสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุง (Reflect) และทำซ้ำขั้นตอนแรก จนกว่า การแก้ปัญหาจะบรรลุผลสำเร็จ มีข้อสังเกตการวิจัยในกลุ่มนี้พบว่า สอดคล้องกับกระบวนการ ปฏิบัติงานของครูมากที่สุด

3.3 การเขียนรายงานการวิจัย (สุชาติณี บุญญาพิทักษ์, 2554) รายงานการวิจัยเป็นการนำเสนอความรู้ ข้อค้นพบออกสู่สาธารณชน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างแล้วยังแสดงถึงความรู้ความสามารถเชิงวิชาการของครู โดยทั่วไปพบว่า มีการเขียนใน 2 รูปแบบ คือ

1. รายงานวิจัยแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเหมาะกับครูนักวิจัยในระยะเริ่มต้นที่ยังมีทักษะในการวิจัยไม่มาก มุ่งเสนอข้อค้นพบตามสภาพจริงที่เกิดขึ้น มากกว่าการยึดรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยที่เป็นสากล ไม่เน้นคำศัพท์ทางวิชาการ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ตัวแปรในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย

2. การนำเสนองานวิจัยชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการ มีข้อดีในแง่ความต้องการใช้ผลการวิจัยอย่างรวดเร็ว มุ่งนำเสนอภาพความมีชีวิตชีวาของชั้นเรียนจากผลการแก้ปัญหาของครู อย่างไรก็ดี ในการนำเสนอรายงานวิจัยแบบไม่เป็นทางการนี้ มักพบจุดอ่อนที่ไม่แสดงหลักฐาน ขั้นตอน กระบวนการวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อยืนยันข้อสรุปจากการวิจัย อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและการนำผลวิจัยไปใช้ หากครูมีทักษะความชำนาญมากขึ้น ควรเขียนรายงานวิจัยในรูปแบบเป็นทางการ เพื่อให้ถูกต้องตามหลักการ เป็นสากลในกลุ่มวิชาชีพมากขึ้น ยกเว้นเป็นงานวิจัยเชิงวิชาการได้เช่นกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน การนำการวิจัยเข้าไปช่วยจะทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูสามารถนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับ การอบรมเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา สนับสนุน สื่อและอุปกรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย ให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคู่มือ/เอกสารเพื่อประกอบการจัดทำวิจัยให้แก่บุคลากรในโรงเรียน และสนับสนุนให้ครู นำเสนอผลงานการวิจัยต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ดังนี้

5.1 ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียน การสอนและการบริหารงานวิชาการ

5.2 ส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนางาน ด้านวิชาการ

5.3 จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ

5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาดังกล่าวผู้บริหารจะต้องสำรวจความต้องการของครูในการใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน จัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอนมาบริการอำนวยความสะดวก แก่ครู ส่งเสริมให้ครูได้มีการคิดค้นและผลิตวัสดุสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และควบคุม กำกับ ให้ครูได้ใช้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้เกิดการรับรู้ ได้ดีโดยมีสื่อการเรียน การสอนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการ และยังเป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจ เรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรม การเรียนการสอน และจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอนมาบริการอำนวยความสะดวก แก่ครู ส่งเสริมให้ครูได้มีการคิดค้นและผลิตวัสดุสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษา และควบคุม กำกับ ให้ครูได้ใช้สื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ไว้หลายประการดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 25 ที่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐบาลว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ” และ มาตรา 29 คือ “ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังกัดอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการ เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้

ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆรวมทั้งหาวิธี การสนับสนุนให้ มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน”

จากแนวการปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องจัดหา หนังสือให้มี ในห้องสมุดตามความต้องการของครูและนักเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในและนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

7. การนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยพัฒนางานวิชาการเพื่อให้ เป็นไป ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษากิจการการศึกษา ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและ วิธีดำเนินการสอน การนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนางานวิชาการของโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษา ดังนี้

7.1 จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

7.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบ

หลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

7.3 ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

7.4 ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ

การนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

7.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษา

ภายใน สถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา

จากแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการ นิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เพื่อช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เสนอวิธีการ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการนิเทศภายใน โรงเรียน จัดให้มีการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมของ ผู้เกี่ยวข้อง และ ส่งเสริมให้ครูนำผลงานจากการนิเทศภายในมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียน การสอน

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ และนักการศึกษาอีกหลายท่านที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ การนิเทศการศึกษา ดังนี้

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2553, หน้า 235) ได้ให้ความหมายของการนิเทศ การศึกษา หมายถึง การแนะนำ การชี้แนะ การบริการ และการวางแผนร่วมกันเพื่อหาแนวทาง ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นส่วนการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนกับครูใน โรงเรียน ในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริม ประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูเพื่อที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นความร่วมมือร่วมใจ และประสานกันระหว่างครู และผู้นิเทศในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ มีความเชื่อมั่น สามารถพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือก และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรต่อไป

8. การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียนประสบผลสำเร็จและบรรลุผล ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการแนะแนวการศึกษา ดังนี้

8.1 การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดย เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน

8.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา

8.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

8.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนว การศึกษากับสถานศึกษาหรือเครือข่ายแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 20) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จัก และเข้าใจผู้เรียนทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

จากแนวทางในการปฏิบัติการแนะแนวการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนวให้กับครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลจัดหางบประมาณสนับสนุนงานแนะแนว ในโรงเรียน ประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อแนะแนวให้แก่ผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูในโรงเรียนเป็นบุคคลแห่งการแนะแนว

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2552, อ้างถึงใน สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2550, หน้า 3) ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ทั้งการประเมินคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ในหมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และเพื่อให้การพัฒนา ระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประสบความสำเร็จและบรรลุผลดังเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 37) จึงได้กำหนดแนวทางใน การปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

9.1 จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3 วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4 ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา

9.6 ประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น เพื่อประเมิน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพใน การประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากแนวทางในการปฏิบัติ ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วางแผน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำกรประกันคุณภาพภายใน

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรที่จะประสานให้ความร่วมมือกับสถาบัน องค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ความรู้แก่คนในชุมชนอันเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็ทำให้การจัดการศึกษา ในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่นก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งทรัพยากร และงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 38) ได้ให้แนวปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

10.1 การศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น

10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรม ทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่ จัดการศึกษา

10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชนและท้องถิ่นจากแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องศึกษา และสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ประชาชน วางแผนในการสนับสนุนงานวิชาการแก่ประชาชน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง วิชาการของสถานศึกษามีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนจัดบุคลากร ในโรงเรียนให้มีหน้าที่ประสาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชนและท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานความร่วมมือในด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่นทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ได้รับความรู้ที่กว้างขวางขึ้นเพราะการร่วมมือทางวิชาการเป็นการแบ่งปันสื่อ และองค์ความรู้ต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 38) ได้ให้ แนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังนี้

11.1 ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้ง บริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

11.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจากแนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังกล่าวมาทำให้ทราบว่า ผู้บริหารจะต้องวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาอื่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ แต่งตั้งบุคลากรให้มีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และจัดระบบในองค์กรให้มีความเหมาะสมในการใช้เป็นสถานที่ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง อารุง จันทวานิช (2549, หน้า 20) กล่าวว่า โรงเรียนที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องเป็น โรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือชุมชนและ โรงเรียนอื่น และปัจจัยหลักแห่งการช่วยเหลือ คือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และ โรงเรียนอื่นในการพัฒนาครูและบุคลากรร่วมและสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ส่งเสริมโรงเรียนอื่นพัฒนาการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 38) ได้ให้แนวทางใน การปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนี้

12.1 สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาจากแนวทางการปฏิบัติ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องสำรวจและศึกษาข้อมูลรวมทั้ง ความต้องการในการสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันที่จัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการได้รับการ การศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ

สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดระบบภายในองค์กรให้มีความเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการ จัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาและ แต่งตั้งบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถให้มีหน้าที่ประสานให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ส่วน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3-4) กล่าวว่า ขอบข่าย การบริหารงานวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการการจัดดำเนินงาน เกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเกี่ยวกับการสอนและการวัดและประเมินผลรวมทั้ง การติดตามผลโดยรายละเอียด ของขอบข่ายงานวิชาการจะประกอบไปด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งรายละเอียด ของงานประกอบด้วยแผนปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอนบันทึกการสอน
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้แก่การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอนการจัดแบบเรียนการปรับปรุงการเรียนการสอนการฝึกงาน
3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและ การส่งเสริมการจัดหลักสูตรและ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ งานการจัดสื่อการเรียนการสอนการจัดห้องสมุดการนิเทศการสอน
4. การวัดและประเมินผลกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการ ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

สถานศึกษาอาจกำหนดสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ ในชุมชน สังคม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมชุมชน และ ประเทศชาติ โดยต้องเป็นไปตาม “กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตั้งคณะกรรมการจัดทำกรอบขึ้นมาสำหรับการศึกษาในครั้งนี้อย่างได้ใช้แบ่งขอบข่ายของการ บริหารงานวิชาการ 12 ด้านคือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้การนิเทศการศึกษา การแนะ แนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ แก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมสนับสนุน

งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและ ประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและ คุณลักษณะที่ พึงประสงค์โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและ การบริหารจัดการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกรณีเทศการใช้หลักสูตรติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.1.1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้น

1.1.2 กำหนดตัวชี้วัดรายปี/รายภาค สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

1.1.3 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละระดับชั้น

หน่วยนำหนัก/หน่วยกิต และสัดส่วนภาคเรียน

1.1.4 กำหนดรายวิชา และจัดทำคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับ

โครงสร้างหลักสูตร

1.1.5 จัดรูปแบบหลักสูตรของสถานศึกษาที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์

พันธกิจ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้าง หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระ การเรียนรู้รายปี และเกณฑ์การจบหลักสูตร

1.2 วางแผนการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา

1.2.1 จัดหาเลือกใช้สื่อ และพัฒนาสื่อ

1.2.2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้

1.2.3 กำหนดระเบียบวิธีการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา

1.2.4 คัดกรองและจัดระบบแนะแนว

1.2.5 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและวิธีการประเมินผล

1.2.6 กำหนดวิธีการพัฒนาการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน และ ประเมินผล

1.2.7 กำหนดวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ การประเมินผล

1.2.8 วิจัยเพื่อพัฒนาหลักการเรียนรู้และการศึกษาเด็กรายบุคคล

1.3 ดำเนินการใช้หลักสูตร

1.4 นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.5 สรุปผลการดำเนินงาน และเขียนรายงาน

1.6 นำข้อมูล ไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริงการส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกันปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสมส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3. การวัดผลประเมินผลและเทียบ โอนผลการศึกษา

การวัดผลประเมินผลและเทียบ โอนผลการเรียนเป็นการกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและ ประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงานจัดให้มีการ เทียบโอนความรู้ทักษะประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นสถานประกอบการและ อื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการศึกษาการวิเคราะห์หัตถ์วิชาการ บริหารการจัดการและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์หัตถ์วิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสานความร่วมมือ ในการศึกษาวิเคราะห์หัตถ์วิชาการตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษาบุคคลรอบคร้วองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหมายถึงการศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงาน วิชาการส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการเรียนการสอนจัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหาพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางาน วิชาการกับสถานศึกษาบุคคลรอบคร้วองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นๆ การประเมินผล การพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เป็นการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงจัดหาเอกสาร เผยแพร่การเรียนรู้แก่ครูสถานศึกษาอื่นบุคคลรอบคร้วองค์กรหน่วยงานและสถาบันการศึกษาอื่นที่ จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และ ประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นบุคคลรอบคร้วองค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษาในการจัดตั้งส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่ง เรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียน การสอนภายในสถานศึกษาการดำเนินงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและ เหมาะสมกับสถานศึกษาประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและ การเรียนการสอนของสถานศึกษาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศ การศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่ การศึกษา

8. การแนะแนว

ผู้บริหารและครูมีบทบาทในการแนะแนว เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคงให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านการดำรงชีวิต และสังคมอย่างต่อเนื่อง การแนะแนวเป็นกระบวนการสำคัญที่จะสร้างคุณภาพ ชีวิตของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม สถานศึกษาจึงต้องจัดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

- 8.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
- 8.2 ดำเนินการแนะแนวและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
- 8.3 ติดตามและประเมินผล ระบบและกระบวนการแนะแนวในสถานศึกษา
- 8.4 ประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ด้านการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการจัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการกำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตามตรวจสอบประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาประสานงานกับสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนเป็นการศึกษาสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชนจัดให้ความรู้เสริมสร้างความคิดและเทคนิคทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษาและจัดกิจกรรมโดยบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคลครอบครัวชุมชนและท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือ ในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ได้แก่ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา

12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ได้แก่ สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงาน สถาบันสังคมอื่น และการพัฒนาคุณภาพการเรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากการนำเสนอขอขบ่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งมี ขอบข่ายกว้างขวางมาก เนื่องด้วยงานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจสำคัญยิ่งของสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมมือร่วมแรงกันดาเนินงานให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ นับได้ว่าเป็นผลดีต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นประ โยชน์ต่อผู้เรียน สังคม ชุมชน และประเทศชาติสืบไป

ขอขบ่ายการบริหารงานวิชาการและภารกิจงานตามที่กำหนดใน กฎกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 29-31) มีทั้งหมด 17 งาน ได้แก่

1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการตามหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชาหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติ

2. การวางแผนงานด้านวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

2.1 วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการ
ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

3.1 จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
3.2 จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น
ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้
3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้เอื้อต่อ
การเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ
การเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือ
นักเรียนพิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด
บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย
4.1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับ
การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

4.1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4.1.3 จัดให้มีวิชาต่างๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

4.1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น
สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา
การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก

4.1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพ
ปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและโลก

4.2 สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดกระบวนการ

เรียนรู้ การสอนและอื่นๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ

หลักสูตรสถานศึกษา

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

และรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

5.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

5.7 ศึกษาค้นคว้าพัฒนารูปแบบหรือการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

6.1 กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

6.2 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

6.3 วัดผล ประเมินผล เทียบ โอนประสบการณ์ ผลการเรียนรู้และ
 อนุมัติผลการเรียน

6.4 จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อม
 เสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

6.5 จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6.6 จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบ
 โอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

6.7 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมิน การเรียนด้านต่างๆ
 รายปี/รายภาคและตัดสินผลการเรียน การผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขึ้นพื้นฐาน

6.8 การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะ
 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับ
 การศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอ
 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

7.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ
 กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียนครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

7.2 พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้
 โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียน ได้ฝึกการคิด การจัดการ
 การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหา
 ที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา
 คุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อและพัฒนา
 คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้กระทรวงศึกษาธิการ
 ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

8.1 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอก
 สถานศึกษาให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

8.2 จัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการ

เรียนรู้ของผู้เรียน เช่นพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียนห้องพิพิธภัณฑ์ห้องมัลติมีเดียห้องคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ

8.3 จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษาของตนเอง เช่น จัดเส้นทางหรือแผนที่และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชนห้องสมุดสถาบันการศึกษาพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

8.4 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

9. การนิเทศการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

9.2 จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทัวถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

10.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.2 จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน

10.3 สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.4 ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยา

และการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน

10.5 คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นและคณะอนุกรรมการแนะแนว

10.6 คู่มือ คำกับนิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

10.7 ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครูผู้ปกครองและชุมชน

10.8 ประสานงานด้านการแนะแนว ระหว่างสถานศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชนในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว

10.9 เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน

11.2 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

11.3 จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา(แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

11.4 ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมสถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพ ของเดมมิ่ง (Deming Cycle)

11.5 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

11.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

11.7 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุป

รายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

12.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถานบันอื่น

12.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

12.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

13.1 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการในที่อื่นๆ

13.4 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษา

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการเพิ่มความพร้อมให้กับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

14.3 ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

14.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

14.6 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

15.1 ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.3 ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ของสถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง

15.4 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

15.5 ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

16.1 ศึกษาวิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่างๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัดใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียนหนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา ดังนี้

17.1 จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดการ และพัฒนาสื่อ การเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ของสถานศึกษา

17.2 พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

17.3 พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้น การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้อรรถประโยชน์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และชุมชน

17.5 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในการจัดหา ผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

กล่าวโดยสรุปคือการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานทุกด้านของสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมการทำความเข้าใจกับการบริหารงานวิชาการ เพื่อสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาจึงเป็นความสำคัญเป็นอันดับแรกของการบริหารงานวิชาการ

ความหมายการบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management)

การบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management) คือการปรับปรุงคุณภาพขององค์กร โดยการให้ผู้บริหารจัดการในองค์กร ให้ลูกค้า (Stakeholders) ประสบความสำเร็จสูงสุดให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้า จะเป็นหลักในการกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2550, หน้า 153) ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพ หมายถึงแนวทางการบริหารองค์กร ที่มุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตขององค์กร โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกิจกรรมหลักของการบริหารเชิงคุณภาพ

กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพ เป็นวิวัฒนาการการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นคุณภาพ และการมีส่วนร่วมขององค์กร ชุมชน สังคมการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ซึ่งเริ่มต้นที่ประเทศอเมริกา ประมาณปี ค.ศ.1980 ขยายไปยังประเทศต่างๆ พัฒนามาจากการประสบความสำเร็จการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่สร้างกำไร สร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า พัฒนามาสู่การเรียนการสอน โดยกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการบริหารของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละ โรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียน (School Council หรือ School Board) ทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมในการตัดสินใจ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2550) โดยเกิดแนวคิดพื้นฐานดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement)
3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)
4. หลักการบริหารตนเอง (Self Management)
5. หลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance)

กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพเป็นแนวทางการบริหารที่มีผู้ศึกษาแล้วสรุปว่าเป็นกระบวนการการบริหารที่เน้นคุณภาพ มีการวางระบบเป็นขั้นตอน เป็นกระบวนการที่ชัดเจนพร้อมที่จะให้องค์กรหรือสถาบันนำไปประยุกต์ใช้ ทำทายนักบริหารยุคใหม่ที่จะศึกษาและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ฮิโตชิ คูเม (Hitochi Kume, 1994, อ้างถึงใน สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2550, หน้า 159) กล่าวว่าการบริหารเชิงคุณภาพแยกได้ 2 แนวทางคือ

1. การบริหารเชิงคุณภาพโดยใช้มาตรฐาน (Standard Based Quality Management) คือ การสร้างระบบคุณภาพตามมาตรฐานและการควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน
2. การบริหารเชิงคุณภาพแบบให้คนเป็นศูนย์กลาง (People Centered Quality Management) โดยเน้นสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับชั้นว่าคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญต่อลูกค้าอย่างมากพอๆ กับค่าของคนในตัวของเขาเอง โดยสร้างคนให้รู้จักคิดสร้างสรรค์ตลอดเวลา วิถี คุณ ให้ความสำคัญเรื่อง การสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติมากกว่าการนำระบบ ISO 9000 เข้ามาใช้และยอมรับการนำเอาวิธีการบริหารแบบ PDCA ย่อมาจาก Plan-Do-Check-Act คือ วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างมีวินัยให้ครบวงจรหมุนไปโดยไม่หยุดนิ่ง

เบล (Bell, 1994, อ้างถึงใน ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2550, หน้า 73) มีความเห็นว่าการใช้การบริหารเชิงคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จทั่วทั้งองค์กร (TQM) เป็นอาวุธเชิงกลยุทธ์มีวัตถุประสงค์หลายประการ คือ

1. เพื่อปรับปรุงบริการที่มีต่อลูกค้า
2. เพื่อปรับปรุงความน่าเชื่อถือในทางธุรกิจ (Business Reliability) และประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ
3. เพื่อพัฒนากลไกของการมีส่วนร่วมของพนักงาน
4. เพื่อปรับปรุงการสื่อสารระหว่างบริษัทและพนักงาน
5. เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของแผนกของส่วนงานในองค์กร
6. เพื่อเป็นการเอื้ออำนวยรูปแบบการจัดการและการสร้างทีมงาน
7. เพื่อให้ได้รับเครดิตจากสถาบันมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น ISO 9000

เป็นต้น

การจัด โครงสร้างองค์การบริหารเชิงคุณภาพ (Structure Organizing) ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การบริหารเชิงคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Processing) ที่เหมาะสมมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. คน (People) ในองค์การ
2. เทคโนโลยี (Technology)
3. กรรมวิธีการ (Methodology)

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพ หมายถึง การกระทำให้บรรลุเป้าหมาย (Goals) ของความสำเร็จของภาระหน้าที่ตามจุดมุ่งหมาย (Objective) ขององค์การ โดยอาศัยการบริหารจัดการที่ดี การวางแผนที่ดี การตรวจสอบที่ดี และการปรับปรุงพัฒนางาน

เพื่อนำไปสู่ผลผลิต (Output) คุณภาพหรือผลงานที่ตรงตามข้อกำหนด (เกณฑ์มาตรฐาน) ความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (Stakeholders) ซึ่งกระบวนการบริหารเชิงคุณภาพสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถียุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพที่ดีขึ้นได้ ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพ ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพที่ได้รับความสนใจในปัจจุบันมีอยู่หลายแนวคิดหลายประการ เหล่านี้การบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรการบริหารเชิงคุณภาพในปัจจุบันได้มุ่งให้ความสนใจกับเรื่องคุณภาพเป็นสำคัญ โดยพยายามแสวงหาวิธีการปรับปรุงคุณภาพ การเพิ่มผลผลิต การเน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญด้วยการเปลี่ยนแปลงวิถีทางของวัฒนธรรมในองค์กร เน้นให้พนักงานทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การบริหารเชิงคุณภาพมีเหตุผลเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในองค์กร มีอยู่ 4 ประการ คือ ลูกค้า คู่แข่ง ต้นทุน และวิกฤตการณ์ องค์กรจึงต้องปรับเปลี่ยนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อต่อสู้ให้เกิดความอยู่รอดจึงเป็นความท้าทายกับวิธีการทำงาน การบริหารที่ดีกว่าเดิม และการเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจจากบุคคลทุกภาคส่วน การให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าใหม่สุดประหยัดต้นทุนให้มากที่สุด สร้างสรรค์ผลงานร่วมกันทั้งองค์กร การวางแผน การปฏิบัติตามกระบวนการ การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นความคาดหวังที่จะสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้รับบริการการบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรจึงมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมของพนักงาน เป็นกลยุทธ์ขององค์กรที่พนักงานจะต้องยอมรับและรับผิดชอบมากขึ้นสามารถตรวจสอบได้และริเริ่มการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงาน
2. การสร้างทีมงานบริหารตนเอง แนวคิดทีมงานบริหารตนเองเป็นการนำข้อมูลและผลของความคิดจำนวนมากมากำหนดวัตถุประสงค์ ร่วมมือประสานงานกันเช่นการสร้างวิสัยทัศน์ ในองค์กร สามารถสื่อความหมายวิสัยทัศน์ สามารถแข่งขันองค์กรอื่นการบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรจึงเป็นความมุ่งมั่นไปสู่ความเป็นเลิศทั่วทั้งองค์กร เน้นความสำเร็จในความเป็นเลิศด้วยทีมงานและกระบวนการด้วยคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นพลังผลักดันการบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นการแสวงหาวิธีการ การปรับปรุงคุณภาพ

การเพิ่มผลผลิตและเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ บนวิถีทางการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมระบบ TQM บุคลากรทุกคนในองค์กร จะต้องได้รับการจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ร่วมคิดร่วมทำและการตัดสินใจโดยใช้ระบบทีมและการมีส่วนร่วม ซึ่งไม่ใช่ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนไม่ใช่การบังคับ แต่เป็นปรัชญาที่พัฒนามาจากค่านิยมพฤติกรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรไปสู่การบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรแนวความคิดการบริหารแบบ TQM มาจากหลาย

แนวความคิดด้วยกัน แนวคิดที่เป็นต้นแบบที่นิยมกัน คือ แนวคิดของ ศาสตราจารย์ทาง วิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ได้พัฒนาไดอาแกรม หรือแผนภูมิแกงปลา ได้พัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์สาเหตุและผลของปัญหามาใช้ในสหรัฐและญี่ปุ่นอย่างกว้างขวาง ต่อมา บุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบ TQM ได้พัฒนาการบริหารแบบ TQM ที่มุ่งเน้นการ ปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่องและการตอบสนองความต้องการของลูกค้า แนวคิดสำคัญบางส่วน ได้แก่

1. ตั้งเป้าหมายในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และการบริการเพื่อการอยู่รอด
 2. ยอมรับปรัชญาใหม่ๆ คือ การเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ เรียนรู้รับผิดชอบ
 3. ยกเลิกการตรวจสอบเพื่อให้เกิดคุณภาพ แต่เน้นการสร้างคุณภาพที่แหล่ง
 4. ลดค่าใช้จ่ายรวมขององค์การ
 5. ทำลายอุปสรรคระหว่างแผนกงานต่างๆ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ
 6. ตั้งเป้าหมายลดจำนวนผลิตภัณฑ์ที่มีข้อบกพร่องให้น้อยลง
 7. การสร้างภาวะผู้นำในกลุ่มในองค์การ
 8. จัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมความรู้แก่สมาชิกในองค์การ
 9. ทุกคนในองค์การต้องมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง
- ประเด็นสำคัญของการบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์การ สรุปประเด็นสำคัญไว้

ต่อไปนี้เป็น

1. มุ่งให้ความสำคัญที่ลูกค้าเป็นสำคัญ
2. ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์การอย่างต่อเนื่อง
3. มีการปรับปรุงคุณภาพทุกสิ่งทุกอย่างทุกชั้นตอน
4. มีการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง
5. การให้อำนาจแก่บุคคลในการทำงานอย่างมีอิสระในระบบทีม

จากทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์การ จะเห็นประเด็นหลักที่มีลักษณะ ตรงกับทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพทั่วไป เช่น การให้ความสำคัญกับลูกค้า การเน้นความสำคัญ คุณภาพ ทั้งระบบการเน้นการกระจายอำนาจการทำงานเป็นทีม การเน้นการมีส่วนร่วมในการ เปลี่ยนแปลงของสมาชิก และการสร้างภาวะผู้นำในองค์การ กระบวนการบริหารประกอบด้วย

วางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบาย ร่วมกันการปฏิบัติ การปฏิบัติตาม พันธกิจ บทบาทหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบการตรวจสอบ มีการกำกับนิเทศติดตามผลการ ปฏิบัติงานการปรับปรุงพัฒนา การประเมินผลปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารเชิงคุณภาพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารองค์กร โดยเฉพาะ โรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญ ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน อันจะเป็นกำลัง หลักสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การบริหารงาน โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์กรทางการศึกษา ที่ไม่ได้มุ่งเน้นผลกำไร แต่มุ่งเน้นคุณภาพ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การดำเนินงานของโรงเรียนจึงต้องใช้ศาสตร์ทางการบริหารในการดำเนินงานด้วย

การบริหารงานวิชาการอย่างโดยใช้กระบวนการ PDCA

เอ็ดวาร์ดเดมมิ่ง (Deming, 1950, อ้างถึงใน ชรินทร์ แสงแก้ว, 2549, หน้า 34) ได้เสนอ ขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพ “วงจรเดมมิ่ง” (Deming Cycle) ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำและวางแผน (Plan)

- 1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม ซึ่งตามปกติ ได้แก่ Q-C-D-S-M-E (Quality Cost Delivery Safety Morale Environment)
- 1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ
- 1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การปฏิบัติตามแผน (Do)

- 2.1 หาความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการนั้นด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง
- 2.2 ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด
- 2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม

3. การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล (Check)

- 3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่
- 3.2 ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่

- 3.3 ตรวจสอบว่า (ของหัวข้อควบคุม) ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

4. กำหนดมาตรฐานแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act)

- 4.1 ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐาน ก็หามาตรการแก้ไข
- 4.2 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอ เพื่อมิให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก

- 4.3 ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน

ฮิโตชิ (Hitoshi, 2007, pp. 57-64) กล่าวถึง การบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมการปรับปรุงและการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ ตรวจสอบ ผลลัพธ์ที่ได้ และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง หนึ่ง ดังนั้น การควบคุมและการปรับปรุงสามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่งก็คือ การทำการวางแผน การกระทำ การตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำอีก การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจและถูกต้องจะ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุงและระดับ ของผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อยๆ และงานส่วนใหญ่จะกระทำซ้ำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน ถึงแม้ว่างานนั้นจะดู เหมือนว่าเป็นงานใหม่ทั้งหมดก็ยังคงมีส่วนประกอบหลายส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เคยทำมา ก่อน การปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาวิธีการของงานที่กระทำซ้ำอย่างระมัดระวัง และเป็นระบบ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ตลอดจนมีการแก้ไขความรู้ประสิทธิภาพที่ค้นพบ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan)

ในบรรดาส่วประกอบทั้งสี่ส่วนของวงจรคุณภาพนั้น ควรพิจารณาการวางแผน เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าส่วนอื่น ไม่มีความสำคัญ เพียงแต่ว่าส่วนการ วางแผนจะเป็นส่วนที่ทำให้ส่วนอื่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าแผนการไม่เหมาะสม จะมีผลทำให้ส่วนอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไข น้อยและกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผน ในการปรับปรุง เป็นการลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ต้องการให้เป็นกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง และกิจกรรมการปรับปรุงที่มี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีมุมมองที่แม่นยำในทั้งสองสิ่ง เปรียบเสมือนการสร้างบ้านบนพื้นทราย ไม่ว่าจะออกความพยายามเพียงใดก็ตามถ้าภาพในมุมมองของสถานการณ์ที่ต้องการและ สถานการณ์จริงไม่ชัดแล้ว ก็จะไม่ไ้ผลลัพธ์กลับมา ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับ การวางแผนประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์และการจำแนกปัญหา การตั้งเป้าหมาย เข้าใจถึง ข้อจำกัดและขอบเขต รวมถึงการนำมาพิจารณา มองถึงวิธีการปรับปรุงที่เป็นไปได้ ตัดสินใจถึง แผนปฏิบัติการ กำหนดวิธีสำหรับตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ที่ได้การพัฒนาแผน โดยปกติ ปัญหาที่ถูกนำมาแก้ไขเพื่อปรับปรุงนั้นจะประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ ในการแก้ปัญหา นี้ อย่างเป็นระบบ ผู้นำขององค์กรต้องทำการจัดทำและพัฒนาแผนการปรับปรุง และการพัฒนาแผน ประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมพื้นฐานที่ต้องการปรับปรุงอย่างชัดเจน แยกกิจกรรมออกตาม โครงสร้างองค์กร กระจายส่วนย่อยของกิจกรรมพื้นฐานไปตามฝ่ายต่างๆ ในองค์กร กำหนดวิธีการ ประเมินความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน บุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดใน องค์กรควรเป็นผู้ตัดสินใจในการมอบหมายงานและวิธีการประเมินผลโดยผ่านการพบปะ

สนทนากับแต่ละฝ่ายในองค์กร ในทำนองเดียวกัน หัวหน้าฝ่ายงานแต่ละฝ่ายต้องออกแบบและ พัฒนาแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย โดยแผนการจะได้รับการกระจายออกเป็น ลำดับลงมาทั่วทั้งองค์กรด้วยวิธีนี้ และจะถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมในแต่ละระดับในโครงสร้าง องค์กรจนกระทั่งถึงระดับที่ไม่จำเป็นต้องกระจายลงอีกต่อไป ขั้นตอนสุดท้ายคือการตัดสินใจของ บุคลากรที่ต้องทำงาน ทรัพยากรที่ต้องการ และตารางเวลาที่ต้องปฏิบัติตาม และทำแผนการพัฒนา ให้อยู่ในรูปของเอกสารทั้งหมดอย่างละเอียด ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการสื่อสารแผนการได้อย่าง แม่นยำที่สุด

ขณะที่สร้างแผนการควรมีความระมัดระวังในแนวทางที่มีส่วนช่วยในการสร้าง แผนการอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ขณะที่สร้างแผนการจะต้องมีการชี้แจงให้ชัดเจนถึงข้อจำกัด ด้านทรัพยากรและเวลาที่มี รวมทั้งต้องหาวิธีการทั้งหมดที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้ อาจมี การผ่อนปรนข้อจำกัดเหล่านี้บ้าง หลังจากมีการพิจารณาข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้ว ต้องทำการ เลือกรูปแบบที่ดีที่สุดเป็นแผนการปฏิบัติ ต้องมีการพัฒนาระเบียบวิธีการในการตรวจสอบและ ประเมินผลลัพธ์เพื่อดูว่าแผนการมีประสิทธิภาพและมีการกระทำตามแผนและประสานกันกับ แผนการเริ่มแรกหรือไม่ ต้องมีการรวบรวมสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอและจัดอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการนำมาใช้งานอย่างเต็มที่ในการวางแผนงาน ต้องมีการพิจารณาถึงสิ่งที่จะต้องกระทำกับ สิ่งที่น่าจะกระทำ ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด และเป็นไปไม่ได้ที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างในเวลาเดียวกัน ต้องพยามความสมดุลระหว่างเป้าหมายกับทรัพยากร การตั้งเป้าหมายที่สูงเกินไปเป็นการสวนทางกับ การเพิ่มผลผลิต จะต้องมีการสร้างระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อสื่อสารเป้าหมายของ แผนการไปสู่ทุกส่วนขององค์กร ทรัพยากรทางด้านวัสดุอาจมีจำกัดแต่ความสามารถของมนุษย์มี ไม่จำกัด ดังนั้น จึงมีทางเป็นไปได้เสมอในการปรับปรุง ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสามารถ ของมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ

2. การลงมือปฏิบัติ (Do)

เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอน ในการสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการ ไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในแผนการนั้นๆ การสร้างความมั่นใจว่ามีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษาและการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้นๆ มาปฏิบัติ และการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เป็น

3. การตรวจสอบ (Check)

เมื่อทำการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ต้องมีการ ประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่การที่ไม่ประสบ

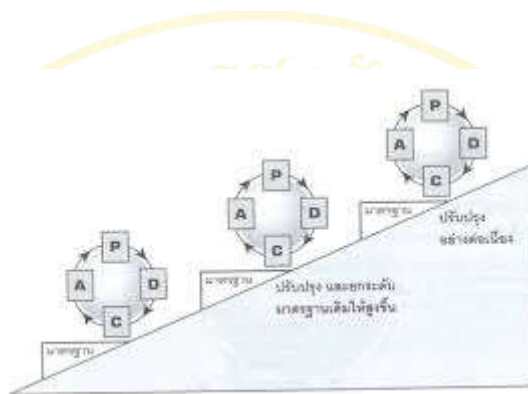
ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่ต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน เนื่องจากการปฏิบัติการแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การเลือกเทคนิคที่ใช้ผิด เนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและมีความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ การประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด หรือประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาดถ้าความล้มเหลวจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่างการปฏิบัติ หรือการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act)

ขณะเมื่อทำการปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างการกำจัดปรากฏการณ์หรืออาการของปัญหาและการกำจัดสาเหตุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มีงานจำนวนมากที่ทำเป็นประจำในงานชนิดนี้ การกำจัดแค่อาการ ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ เป็นเพียงแค่การเลื่อนการแก้ปัญหาออกไปเท่านั้น ดังนั้น ถ้าความล้มเหลวจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผน โดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุมิใช่กำจัดอาการ และเมื่อไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ควรมีการวิเคราะห์หาเหตุและมีการทบทวนแผนการ ดังเช่นที่กล่าวมาในหัวข้อการตรวจสอบ สาเหตุอาจมาจากตัวแผนการที่ไม่เหมาะสมหรือมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อทำการปรับปรุง ต้องมีการชี้แจงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปีและมีการทบทวนทุกปี เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความไว้วางใจและเหมาะสม

สมศักดิ์ ลินธุระเวชญ์ (2550, หน้า 39) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น ควรใช้วงจรควบคุมคุณภาพในทุกๆ กิจกรรม และทุกๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมในฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหารและฝ่ายบริการ วัฏจักรของเดมมิง (Deming circle) หรือวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA ซึ่งย่อมาจากคำว่า plan-do-check-act และแปลว่า วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างมีวินัยให้ครบวงจรหมุนเวียนไปไม่มีหยุดหย่อน จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของวงจรควบคุมคุณภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพ

นั้นมิใช่เพียงแค่ปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อให้เกิดการปรับปรุงด้วยการป้องกันมิให้เกิดของเสียซ้ำซ้อน เรือร้ง พร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นในแต่ละรอบวงของ PDCA ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงวงจรควบคุมคุณภาพ (Quality control circle: PDCA)

วิระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2552, หน้า 75-76) กล่าวว่าวงจร PDCA นับว่าเป็นหลักการที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างยิ่งของ Shewhart และ Deming หลักการสำคัญของแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานของการทำงานที่มีความคงเส้นคงวา (Stable) และสามารถทำนายได้ (Predictable) เมื่อใช้หลักการดังกล่าวในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องแล้วจะส่งผลให้งานที่กระทำอยู่นั้นมีคุณภาพตลอดไปภารกิจหลักของการปรับปรุงคุณภาพโดยการใช้วงจร PDCA มีดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Plan-P) หมายถึง ขั้นตอนการศึกษาปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การแก้ปัญหา และการวางแผนแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน การวางแผนจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมา ทำให้เกิดรายละเอียดที่พร้อมจะนำไปสู่การปฏิบัติ
2. การปฏิบัติตามแผน (Do-D) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหา หรือการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ
3. การตรวจสอบ (Check-C) หมายถึง ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาที่ได้จากการตรวจสอบแล้ว ว่าได้ผลการกำหนดเป็นมาตรฐานการทำงานเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ให้ปฏิบัติตามการแก้ไขตามลักษณะของปัญหาที่ค้นพบ
4. การพัฒนาและการแก้ไข ปรับปรุง (Action-A) หมายถึง ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุง หรือการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นข้อบกพร่องให้เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งอาจจะจำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินการใหม่ก็ได้

สรุป การบริหารงานวิชาการอย่างมีคุณภาพ เป็นกระบวนการจัดระบบการทำงาน โดยวิธีการควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพที่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใช้หลักการบริหารที่เป็นระบบตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming circle) คือ PDCA ในกิจกรรมต่างๆ ในทุกระดับของการบริหาร ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรือหลายรอบ ไม่มีสิ้นสุด เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

บริบทของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง

ประวัติของชาวเขาเผ่าม้ง

ชาวเขาเผ่าชาวม้ง เป็นสาขาหนึ่งของชนชาติจีนเป็นกลุ่มจีนเก่ มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า แม้ว แต่พวกนี้เรียกตนเองว่า ม้ง บรรพบุรุษของชาวเขาเผ่าม้งเคยอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำเหลือง แถบมณฑลยูนนาน กวางสี กวางเจาในประเทศจีน เมื่อราว 2,000 ปีก่อนคริสตกาลสมัยนั้นชาวเขาเผ่าม้งเคยต่อต้านการขยายตัวของจีน ในที่สุดก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้และถูกบังคับให้ยอมรับ วัฒนธรรมจีน แต่ก็ได้มีชาวเขาเผ่าม้งจำนวนมากถอยร่นเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่ยากแก่การเข้าถึง ในอดีตนั้นชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่ตามภูเขาอยู่ตามธรรมชาติ ต้องตราครุฑทำงานหนักอยู่แต่ในไร่เท่านั้น ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งไม่มีเวลาที่จะดูแลตัวเองและครอบครัว ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งจึงเป็นแบบเรียบง่าย เพราะคลุกคลีกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่เท่านั้น ชีวิตประจำวันของชาวเขาเผ่าม้งคือ จะทำไร่ ทำสวน และหารายได้เล็กน้อยเพื่อจุนเจือครอบครัว ส่วนเรื่องอาหารก็จะเป็นเรื่องเรียบง่าย

ในการกินอาหารนิยมใช้ตะเกียบซึ่งรับมาจากธรรมเนียมจีน ส่วนเหล้าจะนิยมดื่มกันในงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยงญาติ อาจเป็นญาติของภรรยาที่มาเยี่ยม ฝ่ายญาติทางสามีจะต้องรินแก้วเหล้าแจก ครั้งละ 2 แก้ว โดยเชื่อกันว่าจะทำให้คู่สามีภรรยาอยู่ด้วยกันตลอดไป ก่อนจะดื่มเหล้าแต่ละคนจะพูดว่า "ผมจะดื่มเพื่อทุกคน" และจะต้องคว่ำจอก หรือคว่ำแก้วเมื่อหมดแล้วจะนิยมดื่มเหล้าครั้งเดียวหมดแก้ว มีการดื่มช้วนเวียนหลายครั้ง ผู้ที่มีไม้ซันทิมข้อมจะทนไม่ได้ อาจขอให้บุคคลอื่นช่วยดื่มแทนก็ได้ เหล้าจะทำกันเองในหมู่บ้าน ซึ่งทำจากข้าวโพด ข้าว หรือข้าวสาลี ม้งให้เกียรติแก่ผู้ชาย เพราะฉะนั้นผู้หญิงจึงรับประทานอาหาร หลังผู้ชายเสมอ การประกอบอาหารของชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการต้ม ทอด และยังมีความสามารถในการถนอมอาหาร ซึ่งในการถนอมอาหารสามารถถนอมได้หลายแบบ เช่น การหมัก การดอง (ซึ่งปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ตะเกียบในการรับประทานข้าวแล้ว ส่วนใหญ่

จะใช้ซ็อนมากกว่า ซึ่งเมืองไทยแทบจะไม่พบมั้งที่ใช้ตะเกียบในการทานข้าว แต่ที่ประเทศลาวยังคงใช้ตะเกียบในการรับประทานข้าวอยู่)

ลักษณะบ้านเรือนนิยมสร้างบ้านอยู่บนภูเขาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบางกลุ่มจะมีการปลูกฝิ่นเป็นพืชหลัก แต่ในปัจจุบันนี้ ชาวเขาเผ่าม้งได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ให้อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในพื้นราบลุ่มเขา และยังมีบางกลุ่มก็ยังคงตั้งรกรากอยู่บนดอย แต่ไม่ลึก การคมนาคมพอที่จะเข้าไปถึงได้ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งจะประกอบด้วยกลุ่มเรือนหลายๆ หย่อม แต่ละหย่อมจะมีบ้านราวๆ 7-8 หลังคาเรือน โดยที่มีเรือนใหญ่ของคนสำคัญอยู่ตรงกลาง ส่วนเรือนที่เป็นเรือนเล็กจะเป็นลูกบ้านหรือลูกหลาน ส่วนแต่ละหย่อมนั้นจะหมายถึงตระกูลเดียวกัน หรือเป็นญาติพี่น้องกันนั่นเอง ตัวบ้านปลูกค่อมอยู่บนพื้นดินที่ทุบแน่น โดยใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านเป็นไม้แผ่น มุงด้วยคา มีห้องนอน กับห้องครัวในบ้าน บ้านจะมีขนาดใหญ่ เพราะอยู่อาศัยในลักษณะครอบครัวขยาย ชาวเขาเผ่าม้งถือผู้อาวุโสเป็นหัวหน้าครอบครัว วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนังกันระหว่างห้องหรือบ้านทำใช้ลำไม้ไผ่ ฝาคลี่เป็นแผ่น หลังคามุง ด้วยหญ้าคา หรือใบจาก แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แปลนเป็นแบบง่ายๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น ใกล้เคียงประตูหลัก จะมีเตาไฟเล็ก และแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน เอาไว้รับแขก กลางบ้านจะเป็นที่ทำงานบ้าน เข้าไปในสุดด้านซ้ายจะเป็นเตาไฟใหญ่สำหรับ ทำอาหาร เลี้ยงแขกจำนวนมาก และเอาไว้ต้มอาหารหมู บางบ้านจะมีครกไม้ใหญ่สำหรับตำข้าวเปลือก มีลูกไม้หินสำหรับบดข้าว โปด แป้ง ถั่วเหลือง ใกล้เคียงที่ทำงานจะมีกระบอกล้างน้ำที่ตั้งอยู่ สำหรับมุมบ้านฝั่งซ้ายมักจะเป็นห้องนอนของพ่อแม่ กับลูก ภายในบ้านจะมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่ 4 แห่ง คือ ประตูทางเข้าหลัก, เสากลางบ้าน, ผนังบ้านที่ตรงข้ามกับประตูหลัก (เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ จะประกอบด้วยกระดาษที่ตัดมาติดเป็นแผ่นใหญ่และยาวเป็นรูปสี่เหลี่ยม และมี การตั้ง โต้ะหมู่บูชาจะมีการนะกระป๋องหรือ กระบอกล้างน้ำใส่ข้าวเปลือก หรือ ขี้เถ้า หรือข้าวโปดก็ได้ จะนำธูปจำนวน 7 ดอกมาปักข้างๆ กระบอกล้างน้ำ จะมีกระบอกล้างน้ำใส่น้ำไว้เช่นไห และเตาไฟใหญ่

ชาวเขาเผ่าม้งจะไม่ค่อยย้ายที่อยู่บ่อยนักเมื่อเทียบกับเผ่าอื่น บางที่อยู่นาน 15-20 ปี จึงย้ายไปอยู่ที่ใหม่ และอาจย้ายกลับมาที่เดิมอีกมีระบบ เครือญาติที่มั่นคงมาก จึงเป็นการยากที่จะถูกกลืนโดยชนชาติอื่นๆ ในปัจจุบันนี้ยังมีการสร้างบ้านเรือนเช่นนี้อยู่ แต่พบน้อยมาก ส่วนใหญ่จะรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ มา จึงทำให้การสร้างบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไป โดยสร้างบ้านเรือนเหมือนกับคนไทยมากขึ้น และจะมีการย้ายบ้านเมื่อมีโรคระบาด หรือมีเหตุการณ์ที่ร้ายแรงเกิดกับหมู่บ้าน หรือขัดแย้งกับราชการจนต้องมีการต่อสู้เกิดขึ้น ในการย้ายแต่ละครั้งจะมีการย้ายแบบระมัดระวังที่สุด เมื่อใกล้จะย้ายแล้วมีการขุดหลุมเพื่อที่จะฝังสัมภาระ ที่เป็นหม้อข้าว-หม้อแกงที่ไม่

จำเป็นมาก และจะทำเครื่องหมายบางอย่างที่สามารถที่จะจำได้ไว้ เพื่อย้อนกลับมาเอาเมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อย เมื่อเริ่มย้ายมั่งจะนำมา เป็นพาหนะในการบรรทุกของ โดยให้ผู้ชายนำขบวนเดินทาง พร้อมกับเผ่าทางทางเดินให้กับผู้หญิง และลูกเดินตามกับม้าที่บรรทุกของด้วย และผู้ชายที่มีอาวุธอยู่ท้ายขบวนคอยป้องกันดูแล เมื่อการเดินทางไปถึงบริเวณที่ต้องการที่จะตั้งรกรากแล้ว การที่จะอยู่ในบริเวณนั้นได้นั้น จะต้องให้คนที่เป็นหมอผีหรือคนทรงเจ้าจะเป็นคนเสี่ยงทายพื้นที่นั้นก่อน เพื่อความอยู่รอด

ความเชื่อก่อนที่จะปลูกบ้านเรือนจะมีการเสี่ยงทายพื้นที่ที่จะมีการปลูกบ้านเรือนก่อน เพื่อครอบครัวจะได้มีความสุข และร่ำรวย โดยกระทำดังนี้ เมื่อเลือกสถานที่ได้แล้ว จะขุดหลุมหนึ่ง หลุมแล้วนำเมล็ดข้าวสารจำนวนเท่ากับสมาชิกในครอบครัวโรยลงในหลุม แล้วโรยข้าวสารอีกสาม เม็ดแทนสัตว์เลี้ยงเสร็จแล้ว จะจุดธูปบูชาผีเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อขออนุญาต และเอาชามมาครอบก่อนเอา ดินกลบ รุ่งขึ้นจึงเปิดดู หากเมล็ดข้าวยังอยู่เรียบ ก็หมายความว่า ที่ดังกล่าวสามารถทำการ ปลูกสร้าง บ้านเรือนได้ รอบๆ ตัวบ้านมักจะมีโรงม้า คอกหมู เล้าไก่ ชุ้งฉางใส่ข้าวเปลือก ถั่ว และ ข้าวโพด

สถานศึกษาที่มีนักเรียนเป็นชาวเขาเผ่าม้ง

สถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งที่มีนักเรียนเป็นชาวเขาเผ่าม้งมากกว่าร้อยละ 50 ในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 11 โรงเรียนซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนบ้านป่าคาใหม่โรงเรียนบ้านร่มเกล้า 3 โรงเรียนบ้านร่มเกล้า 4 โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 1 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 2 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 3 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 4 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 6 และ โรงเรียนไทยราษฎร์ศิริ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ที่น่าสนใจ และนำมาพิจารณาประกอบการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

กีใจ (Kijai, 1987, p. 329-A) ได้ศึกษาคุณลักษณะของ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับ โรงเรียนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การดำเนินงานของผู้บริหารประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน การที่สภาพ การบริหารงานด้านการส่งเสริม ชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 อยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาให้บริการและร่วมมือ กับชุมชนในเรื่องการพัฒนา ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ กรรมการสถานศึกษาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน

และผู้ปกครองเขามามีส่วนรวมในการพัฒนาการศึกษา สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ชนิษฐา อินนวล (2554, หน้า 85) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชายแดน จังหวัดตาก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรด้านการวัดผลและประเมินผลพัฒนาการ และด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากส่วนด้านการนิเทศภายในมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางที่เป็นเช่นนี้น่าจะมีสาเหตุมาจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ชาลินี ฉายารัตน์ (2550, หน้า 94) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ควรมีการร่วมกันวางแผนและจัดระบบประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรและให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีและขั้นตอนการวัดผลและประเมินผล การสร้างเครื่องมือในการวัดผลแบบต่างๆ รวมทั้งควรร่วมกันวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปริญญ ทองพรม (2550, หน้า 110) กล่าวว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนและควรดำเนินการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ของตนอยู่แล้ว และการเรียนรู้ของคนอื่นๆ ทั้งในระบบนอกระบบและอัยาศัย

ณสมน ลีจินดา (2553, หน้า 93) เรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ ด้านการบริหารการนิเทศภายในและการพัฒนาบุคลากร ได้แก่การวางแผนการจัดระบบประมาณและสนับสนุนบุคลากรทุกด้านอย่างเพียงพอ

ดวง สุวรรณเกิดผล (2550, หน้า 56) พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับกลาง

ธเนศ สุนทรนันท์ (2552, หน้า 104) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนแม่อนวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้ปฏิบัติงานทุกด้าน คือ หลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน สื่อและเทคโนโลยีการสอน การวัดและประเมินผลและห้องสมุด แต่ยังมีงานในบางด้านที่ผู้ตอบ

แบบสอบถามบางส่วนเห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติ เช่น สรุปผลการใช้หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เก็บบำรุงรักษาสื่ออย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อสอบเพื่อจัดทำเป็นข้อสอบมาตรฐาน และจัดมุมหนังสือประจำห้องเรียน แต่มีส่วนน้อยได้เสนอปัญหาที่พบไว้ดังนี้ วิชาเลือกเพิ่มเติมเปิดไม่หลากหลาย นิเทศการสอนไม่สม่ำเสมอไม่ต่อเนื่อง ไม่ได้แจ้งเกณฑ์การนิเทศให้ครูทราบล่วงหน้า ครูยังขาดความรู้ทักษะและความชำนาญในการจัดทำสื่อ ขาดการติดตามและดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผล และขาดครูประจำการที่จบทางด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง

นันทวัน แก้วสว่าง (2554, หน้า 74) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับรองการกระจายอำนาจ ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าสภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับรองการกระจายอำนาจ ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านพัฒนาการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาและด้านการพัฒนาและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการพัฒนาการส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และด้านนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนปัญหาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับรองการกระจายอำนาจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการวางแผนด้านวิชาการและด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับรองการกระจายอำนาจ ในจังหวัดกำแพงเพชร ควรพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวางแผนด้านวิชาการ และด้านพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้

บุญมี แก้วห้าประการ (2550, หน้า 79) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดตรังผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และได้ปฏิบัติงานวิชาการส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดอบรมผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนทุกคนในเรื่องหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การวัดผลและการประเมินผลทุกปี ผู้บริหารโรงเรียนควรนิเทศชั้นเรียน ติดตามการปฏิบัติการสอน และผลการสอนของครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดหาหนังสือเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับชั้นเรียนและเพียงพอกับความต้องการของนักเรียนและครูผู้สอน และควรจัดประชุมครูผู้สอนให้ครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่งครูผู้สอนเข้าร่วมประชุมสัมมนา ศึกษาอบรมและศึกษาดูงานทุกปี

ประดับศิลป์ น้ำเพชร (2549, หน้า 169) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 7 ด้าน เรียงตามลำดับคือปัญหาการจัดการเรียนการสอน ปัญหา ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาด้านการจัดการตารางการเรียนการสอน ปัญหาด้านการพัฒนา ครูทางด้านวิชาการ ปัญหาด้านการวางแผนการวิชาการ ปัญหาด้านการประเมินผลงานวิชาการ และ ปัญหาด้านการจัดแผนการเรียนการสอน

ปิยนุช ทองพรม (2550, หน้า 110) กล่าวว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่ง การเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนและควรดำเนินการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ของตนอยู่แล้ว และ การเรียนรู้ของคนอื่นๆทั้งในระบบนอกระบบและอรรถศาสตร์

พิเชษฐ์ ส่งสุข (2552, หน้า 87) กล่าวว่า ควรอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม แก่สถานศึกษาและองค์กรอื่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการร่วมกันเป็นองค์กร ควรให้การสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้แก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัด การศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการร่วมกันแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ไพฑูรย์ ทิพย์สุข (2551, หน้า 90) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย ในชั้นเรียน ครูผู้สอนขาดการนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาควบคู่ไปกับการเรียน การสอน ครูขาดความตระหนักและไม่เห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน

ภัทรพร ชัดสี (2552, หน้า 125) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า สภาพปัญหา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านที่มีปัญหา ระดับสูงสุด และเรียงลำดับ คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ การศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านที่มีปัญหาอันดับต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 1) ประชุมวางแผน ชี้แจงครู 2) การมีส่วนร่วมในการบริหาร 3) จัดอบรมให้ความรู้ 4) กำกับ ติดตาม ประเมินผล

มาลัย เฉิดเจิม (2551, หน้า 123) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการแนะแนว การศึกษา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางคือควรสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานการแนะแนว

การศึกษาและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้มีหน่วยงานในท้องถิ่น หน่วยงานอื่นๆ ที่จัดการศึกษา รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอื่นๆ

วาสนา สีลุน (2551, หน้า 85) กล่าวว่าครูผู้สอนต้องศึกษาหาความรู้และทักษะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมส่งเสริมครูผู้สอนในเรื่องเทคนิควิธีการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการดำเนินงานและเจตนารมณ์ของหลักสูตร

วิสิทธิ์ ปัดกันภัย (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองระยอง ด้านการบริการหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีแนวทางพัฒนาในแต่ละด้านด้านหลักสูตรและการนำไปใช้คือ อบรมครูบาอาจารย์ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายโครงสร้างแนวดำเนินการของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอบรมครูอาจารย์เรื่องเทคนิคการสอน ด้านการนิเทศการศึกษาจัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบในการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ และเพิ่มพูนศักยภาพด้านหลักสูตร

ศรีพันธ์ สุจันทร์แสง (2550, หน้า 112) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารได้ส่งเสริม มอบหมายให้คาปรึกษาแนะนำ จัดดำเนินการให้มีผู้รับผิดชอบ รวมทั้งให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการพิจารณาตกลงกันเอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความถนัด ความสามารถในการสอนและงานที่ได้มอบหมาย และผู้บริหารได้พยายามประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ชุมชนได้รับการพัฒนาในทุกด้านของโรงเรียน

สามารถ สุขะโกทอง (2550, หน้า 85) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการจัดทำจัดหาเอกสารหลักสูตร คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตรร้อยละ 93.51 การจัดกลุ่มวิชาเรียนส่วนใหญ่เป็นไปตาม โครงสร้างของหลักสูตรพร้อมทั้งมี การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนร้อยละ 76.92 สำหรับการนิเทศการภายในส่วนใหญ่จัดให้มีระบบการนิเทศภายใน ร้อยละ 87.18 และ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ร้อยละ 80 งานวัสดุ สื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จัดให้มีการผลิตสื่อ ร้อยละ 82.05 ขณะเดียวกันก็จัดให้มีระบบการยืม การใช้สื่อ และการนำไปใช้จริงร้อยละ 70.5 งานการเรียนการสอนมีการจัดการเรียนการสอน โดยให้ นักเรียนได้ฝึกงานและฝึกปฏิบัติจริง ร้อยละ 93.95 มีการจัดทำแผนการสอนรายวิชาและบันทึก การสอน

ร้อยละ 85.90 งานการวัดผลประเมินผลส่วนใหญ่จัดให้มีการรายงานผลการเรียนการสอน ตามระเบียบร้อยละ 97.44 จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมร้อยละ 92.59 มีการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ร้อยละ 89.74 ผลการวิจัยพบว่าการจัดบริการห้องสมุด ร้อยละ 85.90

สุมาลี สังข์ไชย (2551, หน้า 153) ได้ทำการศึกษาเรื่องศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า การปฏิบัติงานวิชาการด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียนและด้านการประเมินผลทางด้านงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนวิชาการด้านการบริหารงานวิชาการและด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากและพบว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

อดิพงษ์ วงษ์ชลชัยกุล (2549, หน้า 163) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาจัดอบรมครูในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อัมพร พึ่งเฟื่อง (2550, หน้า 145) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเชียงราย ได้มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนไว้ชัดเจน มีความพร้อมในเรื่องของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุการเรียนการสอน ตลอดจนส่งเสริมการนำไปใช้ มีห้องสมุดเป็นสัดส่วนและได้รับการสนับสนุนหนังสืออย่างเพียงพอ มีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู รวมทั้งมีการวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีผู้นำเสนอปัญหาบางประการคือ ครูมีภาระงานหลายด้านหรือสอนหลายวิชา ห้องสมุดขาดเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์โดยเฉพาะ

อุดมลักษณ์ เอ็มโอด (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า 1) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

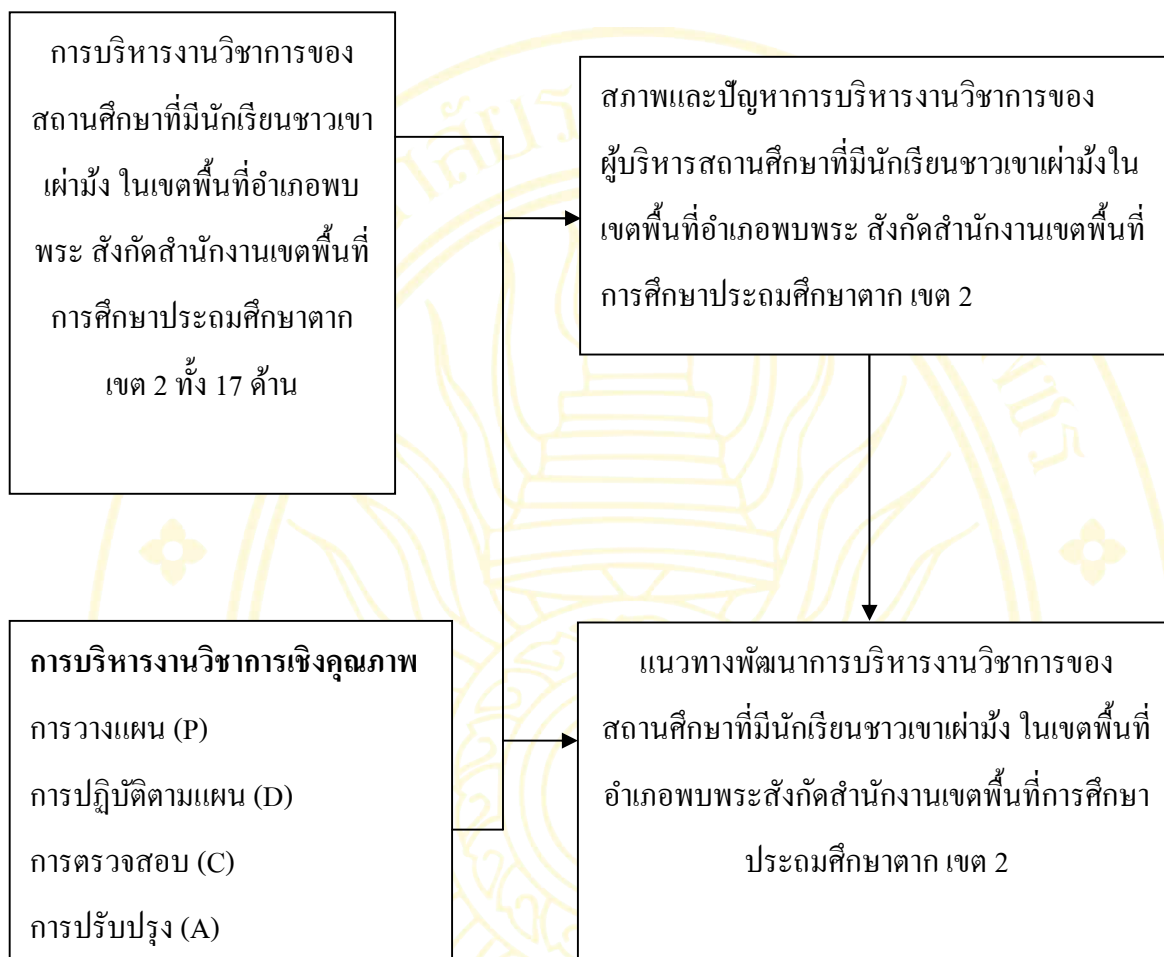
จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ตำแหน่งครูผู้สอนและตำแหน่งผู้บริหาร โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานและจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ควรปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดอบรมเรื่องเทคนิคการสอนและการใช้สื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับหลักสูตร ด้านการวิจัยคุณภาพการศึกษา ควรจัดประกวดงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตสื่อและจัดหางบประมาณสนับสนุนครูในการผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศภายใน ควรมีการนิเทศที่ต่อเนื่อง เพื่อนำผลการนิเทศที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ควรจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีหลักในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจที่สำคัญของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญต่องานวิชาการของโรงเรียน โดยการพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถอำนวยความสะดวกด้านวิชาการในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เกิดการประสาน ทั้งในรูปแบบการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนอย่างมีเป็นระบบ รวมทั้งคอยกระตุ้น เสริมสร้างขวัญกำลังใจ สนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนงานด้านวิชาการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และคุณภาพการบริหารงาน ตามแนวทางการบริหารงานวิชาการทั้ง 17 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนา

วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั
องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบ และ
แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ใน
สถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาดังนั้นงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทาง
พัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง ยังไม่ปรากฏมากนัก
นักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงช่วยกันหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษาที่มีนักเรียนเป็นชาวเขาเผ่าม้งให้เดินหน้าต่อไปอย่างเข้มแข็งและมั่นคงสืบต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดแนวทางการศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง ในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2